

İnsanın şer cihetinde büyük tahripler yapabildiğine misâl olarak, küfrün çok büyük bir fenalık ve tahrip olduğu üç madde halinde nazara veriliyor: "Bütün kâinatın tahkiri, bütün esmâ-i İlâhiyenin tezyifi ve bütün insaniyetin terzili..." Bunları ayrı ayrı açıklar mısınız?

Üstat Hazretleri bu soruya konu olan cümlelerin devamında, **"şu mevcûdatın âlî bir makamı, ehemmiyetli bir vazifesi"** olduğunu ifade ediyor ve bunu **"Zîrâ onlar, mektûbat-ı Rabbanîye ve merâyâ-yı Sübhâniye ve me'murîn-i İlâhiye'dirler."** cümlesiyle açıklıyor.

Her varlık bir Rabbanî mektuptur. Bir harf bile kâtipsiz olamazken bir mektup nasıl kâtipsiz olur!?. Kaldı ki, kâinattaki varlıklar bizim mektuplarımıza hiç benzemez. Onlar Rabbanîdirler, yâni yazılan her harf, her kelime, her cümle İlâhî bir terbiyeden geçmiştir.

Sadece bir elmayı örnek alalım: "Elma" kelimesi kâtipsiz yazılamayacağı gibi, Rabbanî bir kelime olan gerçek elma da **Hâlık'sız, Sani'siz** olamaz. Gerçek elma bir terbiyeden geçmiştir ve bu terbiye bütün bir âlemin ortaklaşa çalışmasıyla gerçekleşmiştir. Bu **"elma"** kelimesinin yazılması için topraktan, sudan, bahara, yağmura, güneşe kadar çok şeyin vazife görmesi gerekmiştir. Bizim yazdığımız **"elma"** kelimesinin kâinatla bir ilgisi yoktur, bir terbiyeden geçmemiştir, dolayısıyla o elma kelimesi yenilmez ve ondan elma faydası edinilmez.

Diğer taraftan mevcudut **"merâyâ-yı Sübhâniye'dirler."** Allah'ın isimlerine aynalık ederler; o isimleri gösterir, o sıfatları bildirirler ve yaratıcılarını o isim ve sıfatlarıyla ilan ederler.

Ve bütün bu varlık âlemi **"me'murîn-i İlâhiye'dirler."** Kendilerine verilen görevi noksansız ve mükemmel olarak yerine getirirler.

İşte böyle üç ana maddede özetlenen yüksek hizmetleri göremeyen insanlar, mevcûdatı *"ehemmiyetsizlik, kıymetsizlik, hiçlik mertebesine"* indirmekle onlara hakaret etmiş olurlar.

Küfrün **"bütün esmâ-i İlâhiyenin tezyifi"**, bir önceki meseleyle yakından ilgilidir. Bir varlık ehemmiyetsiz ve vazifesiz olarak görüldüğünde, o varlıkta tecelli eden isimler de okunamaz olur. Âlemdeki her varlık hikmetli yaratılmıştır. Bu hikmetli yaratılış, rahmeti ve inâyeti netice vermiştir.

Misâl olarak, kâinatın bir küçük misâli olan kendi varlığımıza nazar edelim. Organlarımızdan da örnek olarak **“gözümüzü”** düşünelim. Bu gözdeki ince ve derin hikmetler tıp ilminde ayrı bir saha olarak ele alınmış ve göz üzerinde nice kitaplar yazılmış, araştırmalar yapılmış ve nice tebliğler sunulmuştur. Bunlar nazara alınmadığında, gözün İlâhî bir sanat ve Rabbanî bir mu’cize olduğu bilinmez ve onda Allah’ın Basîr (görücü, gören) isminin tecelli ettiği hakikati nazarlardan gizlenir. Bu ise **Basîr** ismini tezyiftir, yâni o ismi önemsememek, dikkate almamaktır.

Mevcûdatı bu mânada değerlendirmeyen insanlar, insanlık şerefinden de mahrum kalır, âyet-i kerîmede haber verildiği gibi hayvandan daha aşağı düşerler. Bu ise, *“bütün insanîyetin terzili”* demektir. Allah’ın, ahsen-i takvimde yarattığı ve bütün esmâsını tecelli ettirdiği bu en şerefli mahlûk, küfür sebebiyle hayvandan çok aşağı düşer. *Zira hayvan, akli olmamakla birlikte, kendisine verilen görevleri harfiyen yerine getiren itaatkâr bir memurdur.* Bu vazifeleri görmekle bir nevi ibâdet etmekte, kendine mahsus tesbihini yapmaktadır.

Allah’a inanmayan, O’nun farz kıldığı görevleri yerine getirmeyen, bununla da kalmayıp imâna, ibâdete, ahlâka cephe alan, insanları küfür ve dalâlet yoluna sevk eden insanlar, elbette hayvandan daha aşağıdırlar. Üstat Hazretleri insanları küfür yoluna sevk edenler hakkında **“cinnî şeytana üstatlık eden ey şeytan-ı insî”** demekle onların şeytandan da aşağı olduklarını ifade etmiş oluyor.

Halbuki insan,

“...bütün esmâ-i kudsiye-i İlâhiyenin cilvelerini güzelce ilân eden bir kaside-i manzume-i hikmet ve bir şecere-i bâkiyenin cihâzâtını câmi çekirdek-misâl bir mu’cize-i kudret-i bahire ve emanet-i kübrayı uhdesine almakla yer, gök, dağa tefevvuk eden ve melâikeye karşı rüchaniyet kazanan bir sahib-i mertebe-i hilafet-i arziye...”dir.(1)

İnsan **“bütün esmâ-i kudsiye-i İlâhiyenin cilvelerini güzelce ilân”** etmektedir. Bu yönüyle meleklerden daha ileridir. Zîrâ, meleklerde **Rezzak, Şafi, Gaffar** gibi birçok esmâ tecelli etmez.

Ve insan, **“bir kaside-i manzume-i hikmet”**tir. Bilindiği gibi, kasideler, genellikle, padişahları medih ve sena eden şiirlerdir. İnsan, hücrelerindeki hârika nizamdan, organları arasındaki mükemmel nizama kadar her şeyiyle Allah’ın hikmetini ilan eden bir kaside gibidir.

Yine, bu insandaki bütün duygular ve latifeler, ebed için yaratılmışlardır. Bunların tümü bir çekirdek gibidir, doğru kullanıldığında, bu çekirdekten bir tûba ağacı, yanlış yolda istimal edildiğinde ise zakkum ağacı çıkar. Yâni ebedî cennetin de, ebedî

cehennemde de çekirdeği insanın istidadıdır.

Ve insan, emaneti yüklenmekle göklerden, yerden ve dağdan daha ileri gitmiştir ve kâinat ağacının bu **“en son ve en cemiyetli meyvesi”**, yeryüzüne halife olmuş, diğer birçok canlı türleri de onun hizmetine verilmiştir.

İnsan küfür yoluna girdiğinde, bütün bu üstün meziyetleri ve şerefleri kaybederek **“en zelil bir hayvan-ı fâni-i zâilden daha zelil, daha zaif, daha âciz, daha fakir bir derekeye”** düşer.

Bu risalenin bir başka dersinde beyan edildiği gibi, hayvan bu dünyaya geldiğinde, kısa bir zamanda **“bütün şerait-i hayatını öğrenir, meleke sahibi olur.”** İnsan bu noktada hayvanlardan çok geridir. Öte yandan, hayvanların birçok ihtiyaçları fitrî olarak yaratılmış ve onlara ihsan edilmiştir. Bunları temin için çalışmaları, gayret göstermeleri, ilim tahsil etmeleri gerekmemiştir. Ne ayakkabıya muhtaçtırlar, ne cekete, ne paltoya. Ne eve muhtaçtırlar, ne komşuya, ne akrabaya. Ne geçmişî hatırlarlar, ne de geleceği düşünürler. Çok sade, bir o kadar da basit bir hayat sürer, kendilerine verilen fitrî vazifelerini tam yerine getirerek bu dünyadan göçüp giderler.

Küfür; arza halife ve bütün hayvanata kumandan tayin edilen bu aziz mahlûku, bu en büyük ilâhî sanatı, *“mânasız, karmakarışık, çabuk bozulur bir âdi levha derekesine indirir.”*

“Levha” kelimesi, *küfrün sadece insanın maddesine nazar ettiğine, ruhunu önemsemediğine, hattâ inkâr ettiğine işaret eder.* Halbuki Üstat Hazretlerinin beyan ettiği gibi, **“Beden ruhun hanesidir.”** Ve insan, bu hanede bir süre kalacak, ondaki duygular vasıtasıyla bütün kâinatla ilgi kuracak, Rabbinin marifetinde durmadan ilerleyecek ve sonunda o haneden ayrılıp bu dünyadan daha güzel olan berzah memleketine geçecektir. Ve bu güzel yolculuk cennetle son bulacaktır.

İnsanı sadece maddesiyle değerlendiren küfür, insanın ruhuyla ilgili olan îman, ilim, marifet, muhabbet, takva, güzel ahlâk gibi ulvî değerleri perdeler. İnsan bedeni ise kâfirin nazarında, ölümle bozulmaya yüz tutacak ve zamanla tamamen ortadan kalkacak **“bir âdi levha”** derekesinde kalır.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Üçüncü Söz, İkinci Mebhas.](#)